

РОЗВИТОК НАВИЧКИ ГОВОРІННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ У ШКОЛАХ З НАВЧАННЯМ МОВОЮ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Іванна Тимків,

студентка 510 групи спеціальності 013 Початкова освіта
факультету педагогіки, психології та соціальної роботи

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Науковий керівник – *Світлана Романюк, д. пед. н., професор, завідувач
кафедри педагогіки та методики початкової освіти*

Висвітлено важливість використання інтерактивних методів навчання під час формування та розвитку навички говоріння в учнів у школах з навчанням мовою національних меншин на початковому етапі навчання. Відповідно, рівень оволодіння нею, багатий словниковий запас формує їхню впевненість та правильність під час спілкування державною мовою.

На сучасному етапі розвитку освітньої галузі мовне питання є важливим чинником розбудови та модернізації нашої держави. Зважаючи на важливість та специфіку, посиленої уваги й ґрунтовного підходу потребує навчання української мови у закладах освіти із викладанням мовами національних меншин з метою успішної реалізації зростаючої особистості.

Основною метою навчання української мови у початкових класах закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин визначено «формування комунікативної компетентності здобувачів освіти, їх здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й громадянського самовияву, послуговуватися нею у суспільному житті, міжнаціональному діалозі» [2].

Разом з тим, слід мати на увазі, що володіння учнями навчальних закладів із мовами навчання національних меншин українською мовою на високому рівні є надзвичайно важливим, адже державна мова є дієвим засобом для соціалізації, виявлення активної громадської позиції, самоосвіти, отримання додаткових освітніх послуг, здобуття вищої освіти, отримання спеціальності, самореалізації тощо.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що навчання української мови як державної перебуває в колі наукових інтересів таких вітчизняних дослідників, як І.Гузик, І.Лопушинський, О. Лобода, Л.Мацько, М.Пентилюк, О.Хорошковська, І.Ющук та інших вчених.

Ключовим аспектом у вивченні української мови в школах з навчанням мовами національних меншин є вироблення комунікативних умінь і навичок, тобто набуття мовної та комунікативної компетенцій учнів, яке розпочинається вже в першому класі з усного практичного курсу української мови і «передбачає засвоєння учнями певного обсягу української лексики, формування і розвиток у них аудіативних умінь (слухати й розуміти почуте українською мовою) та вмінь діалогічного й монологічного мовлення (уміння говорити)» [4, с.289].

Найважливішим завдання в цей період є формування навичок говоріння, тобто здатності учнів до діалогічного й монологічного мовлення на основі наявності в них необхідного словникового запасу, орфоепічних умінь, граматичних навичок, опанування формул українського мовленнєвого етикету. З цією метою необхідно забезпечити засвоєння й активізацію визначеного програмою лексичного запасу, освоєння артикуляційної бази української мови, зокрема «вміннями правильно наголошувати слова та інтонаційно оформляти речення, опанування граматичного ладу української мови (на основі мовленнєвих зразків), оволодіння найтипівішими формулами українського мовленнєвого етикету для вираження вітання, прощання, звертання, прохання, згоди, припущення, заперечення, уточнення» [1, с. 392].

Враховуючи специфіку навчання молодших школярів результативними в освітньому процесі є інтерактивні методи, які розвивають творчі мовленнєві здібності школярів. Учні із задоволення виконують завдання «Знайди слово», «Знайди ноти в словах», «Про що говорить сусід», «Крісло автора», «Казкар» та інші, що заохочує їх висловлювати свої думки та ідеї різними способами.

Досвід переконує, що ефективність формування навичок спілкування /говоріння державною мовою в освітньому процесі закладів з навчанням мовами національних меншин у значній мірі забезпечується використанням таких інноваційних дидактичних технологій, як ситуативні, ілюстративні, імітаційні методи навчання, методи проблемного навчання мови, стимулювання і мотивації до навчально-пізнавальної діяльності [3, с.149].

З метою забезпечення мотивації у навчанні української мови як державної доцільним, як засвідчує практика, є розігрування різноманітних ситуацій, наприклад, «У магазині», «На прогулянці», «Зустріч у кінотеатрі», «Допомога перехожому» тощо. Таким чином, школярі спілкуються між собою, вправляються в мовленні, опираючись на свій словниковий запас, а також у процесі розмови запам'ятовують нові для себе слова.

Оскільки говоріння включає монологічне та діалогічне мовлення, доцільно використовувати різноманітні мовленнєві ігри для розвитку цих навичок. Зокрема, такі дидактичні ігри як, «Вгадай предмет за описом», «Опиши побачене», «Цікава подорож», «Я мандрівник», «Пори року», «Місце, де я народився» тощо розвивають уміння дітей самостійно висловлювати свої думки, описувати предмети, формують зв'язне мовлення, удосконалюють навичку граматичної побудови речень та активізують словник школярів.

Для розвитку діалогічного мовлення, формування вміння спілкуватися з однокласниками, слухати та розуміти їх, використовуючи слова ввічливості, вправлятися в узгодженості слів доцільно використовувати такі вправи, як «Телефонна розмова», «Улюблена іграшка», «Що було далі», «У магазині», «Інтерв'ю», «Справжній друг» та інші. Школярі не лише описують предмет, а й моделюють ситуацію, при цьому має бути зразок розповіді вчителя. Наведемо приклади ще декількох цікавих методів, які можна використовувати на уроках української мови для розвитку навичок говоріння. Одним з активних методів є стратегія інтерактивного оповідання, мета якого полягає у тому, що учням потрібно розповісти вибрану історію, використовуючи / вибираючи найкращі

слова, які відповідають опису їхньої історії. Не менш цікавим методом є драматична діяльність - імпровізація. Така форма роботи допомагає надати можливості для використання спонтанної усної мови в неформальній обстановці. Однак спостереження за навчанням білінгвів засвідчує, що вони не завжди сміливі у висловлюванні думок, їм важко переказати почуте чи безпомилково висловити свої думки через малий словниковий запас. Тому завданням вчителя є стимулювати пізнавальні можливості учнів, зацікавленість їх у здобутті нових знань, розвиток логічного і критичного мислення, процеси співробітництва і всіма доступними способами залучати молодших школярів до мовно-комунікативних процесів.

Отже, узагальнюючи вищевикладене зауважуємо, що формування навичок усного мовлення/говоріння молодших школярів на уроках української мови в школах з навчанням мовою національних меншин варто здійснювати через стратегії інтерактивного навчання, створення сприятливого мовного середовища, цікаві та ефективні форми, методи роботи з урахуванням вікових та психологічних особливостей зростаючої особистості.

Література та джерела

1. Михайловська Н., Фонарюк Марараш А, Димашок Г., Рошка А. Нова українська школа: методика навчання української мови в класах з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Чернівці: Букрек, 2019. 392 с.
2. Навчальна програма з предмета «Українська мова для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/nush/7-tipova-navchalna-programa-z-ukrainskoi-movi-dlya-zzso-z-navchannyam-rumunskoyu-movoyu.pdf>
3. Романюк С. З. Сучасні засади навчання української мови в школах з навчанням мовами національних меншин. *Науковий журнал «Acta Paedagogica Volynienses»*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, Видавничий дім «Гельветика», Випуск 2, 2022, С.143-152.
4. Хорошковська Т. Реалізація компетентнісного підходу в процесі формування вмінь і навичок усного мовлення учнів-представників національних меншин на уроках української мови. *Проблеми сучасного підручника*, (23), 2019, С. 289-291.